

Consiliul pentru Prevenirea Torturii

Mecanismul Național de Prevenire a Torturii

RAPORT

**privind vizita de monitorizare
efectuată în Penitenciarul nr. 8-Bender,
pe data de 25 octombrie 2018**

Raportul a fost elaborat de către membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii:

- *Ceslav Panico,*
- *Svetlana Doltu,*
- *Oxana Gumennaia,*
- *Mihail Gorincioi,*
- *Dumitru Russu.*

Consiliul pentru Prevenirea Torturii a fost instituit la data de **24 octombrie 2016** în corespundere cu prevederile Legii nr.52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman).

Scopul Consiliului este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din *Legea nr.52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)*, precum și conform punctului 5 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii*, Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite (neanunțate) preventive și de monitorizare în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate.

I. PRELIMINARII

La 25 octombrie 2018, între orele 13.50 – 16.30, membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii (*în continuare CpPT sau Consiliul*) au efectuat o vizită de monitorizare în Penitenciarul nr.8-Bender, aflat în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor.

Vizita a fost realizată în următoarea componență:

1. Ceslav Panico – membrul Consiliului,
2. Svetlana Doltu – membra Consiliului,
3. Oxana Gumennaia - membra Consiliului.

Scopul vizitei: Monitorizarea situației în Penitenciarul nr.8-Bender privind respectarea drepturilor persoanelor deținute în P-8 Bender în vederea prevenirii torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

În anul 2010 Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) a efectuat o vizită în Penitenciarele nr. 8 și nr. 12 Bender (cea mai recentă vizită a CPT în aceste instituții)¹.

II. INFORMAȚII GENERALE despre Penitenciarul nr. 8 Bender

Penitenciarul nr.8-Bender este amplasat în orașul Bender, str. Chișinăului, 44, este un penitenciar de tip închis pentru deținuții condamnaților majori de gen masculin²

Plafonul de deținere a penitenciarului din 01.01.2018 constituie 279 locuri (comparativ cu 315 locuri în 2017)³. Plafon aprobat prin ordinul Ministrului Justiției nr. 1159 din 19.12.2017, *cu privire la aprobarea numărului maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare*. La 01.01.2018 în Penitenciarul nr. 8 Bender se dețineau 103 de persoane, în comparație cu 01.01.2017 când erau deținute 179 persoane (în comparație cu 2010 când erau deținute în jur de 77 de persoane).

În ziua vizitei în instituție se dețineau 146 de persoane, cu 133 persoane mai puțin decât prevede capacitatea instituției, cu toate acestea este văzută o ușoară creștere a numărul persoanelor deținute, comparativ cu 01.01.2018. Pe parcursul a 9 luni 2018 în instituție au fost aduse 113 persoane noi-venite și au plecat 68 persoane.

Accesul membrilor Consiliului în instituția fost asigurat fără întârziere. După intrarea în penitenciar a fost purtate discuții de inițiere cu directorul penitenciarului. Discuțiile au fost axate pe scopurile și obiectivele vizitei efectuate de către CpPT, au fost solicitate informații generale despre instituție și despre deficiențele majore cu care se confruntă instituția.

După discuția de inițiere cu administrația Penitenciarului nr.8-Bender, echipa de monitorizare a avut acces la orice încăpere/spațiu din interiorul penitenciarului, fiind însoțiți de angajații sistemului penitenciar. A fost asigurat accesul la informațiile necesare în vederea atingerii obiectivelor vizitei, cu posibilitatea fotografierii încăperilor și registrelor de evidență. Echipa de monitorizare a avut întrevederi

¹<https://rm.coe.int/16806975c7>

²<http://anp.gov.md/randompenitenciariesubdiviziuni-subordonatepenitenciariesubdiviziuni>

³<https://dip.gov.md/ro/statistica>

confidențiale (fără prezența angajaților sistemului penitenciar) cu persoanele private de libertate, aflate la regim comun de detenție, dar și cu persoanele deținute în regim de securitate sau în izolatorul disciplinar.

În special au fost vizitate următoarele locații:

- Blocul administrativ;
- Camerele de intrevvedere de lungă și scurtă durată;
- Unitatea medicală;
- Blocurile locative;
- Cantina penitenciarului;
- Izolatorul disciplinar;
- Blocurile unde au loc reparații capitale;
- Bibliotecă;
- Baia;
- Curtea interioară, unde persoanele condamnate își pot petrece timpul liber;

La fel, au fost solicitate informații cu privire la indicatorii de activitate a instituției penitenciare pentru 2017, 9 luni ale 2018, fluxul și examinarea petițiilor, bilanțul activităților instituției, problemele majore cu care se confruntă și altă informație relevantă vizitei de monitorizare. Toată informația solicitată a fost prezentată în versiunea electronică în aceeași zi.

Problemele/impedimentele cu care se întâlnesc reprezentanții Penitenciarului nr. 8 Bender:

- Impedimente din partea organelor de forță (de facto miliției) din stânga Nistrului (de facto Transnistria) în vederea aprovizionării Penitenciarului nr. 8 Bender cu produse alimentare, mărfuri de menaj, materiale de construcții, etc.;
- Procedura anevoioasă de escortare a persoanelor deținute spre/din penitenciar;
- Procedura complicată de perfectare a documentelor de identitate ale deținuților a căror termen de valabilitate este expirat (fotografierea persoanelor, etc);
- Lipsa energiei electrice stabile (doar câteva ore pe zi);
- Majoritatea condamnaților sunt din categorii social vulnerabile;
- Insuficiența cadrelor, 15,5 locuri vacante, inclusiv și funcția psihologului.

Membrii CpPT au desfășurat interviuri în condiții de confidențialitate cu aproximativ 35 de deținuți, dintre care 1 aflat sub incidența art. 206 al Codului de Executare (izolatorul disciplinar). Interviurile au avut loc atât în grupuri cât și individuale, astfel încât, membrii CpPT utilizând mai multe tehnici de interviuare, au subliniat cele mai importante probleme cu care se confruntă nemijlocit condamnații.

III. SITUAȚIA CONDAMNAȚILOR în Penitenciarul nr. 8 Bender

1. Penitenciarul nr. 8 Bender este amplasat în mun. Bender care este o zonă cu regim sporit de securitate. *Accesul spre și de la Penitenciar nr. 8 Bender este îngreunat/dificil datorită prezenței în mun. Bender a reprezentanților miliției din regiunea stângă a Nistrului (de facto Transnistria). Există riscul ca deținuții să nu fie auziți în exteriorul penitenciarului.*

Ori, datorită ”*practic a izolării*” Penitenciarului nr. 8 Bender (la fel ca și Penitenciarul nr. 12 Bender) poate duce/duc (deja) la unele aspecte negative/problematică din punct de vedere a respectării drepturilor omului:

- *instituțiile naționale de apărare ale drepturilor omului (precum și ONG-urilor de profil) au acces limitat în aceste penitenciare. Fapt ce poate avea consecințe grave asupra identificării încălcărilor sistematice a drepturilor persoanelor deținute în Penitenciarele nr. 8 și 12 Bender, precum și asupra unei eficiente apărări a acestor persoane (inclusiv represalii).* Chiar dacă, de către procuratura mun. Bender și de către reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului (prin reprezentanța Varnița) sunt desfășurate vizite în Penitenciarele nr.8. și nr. 12 Bender, aceste vizite (din declarațiilor deținuților și a personalului penitenciar) au un caracter reactiv (pe cazuri individuale) dar nu preventiv. În majoritatea cazurilor ca rezultat a acestor vizite cu caracter reactiv conducerea Penitenciarele nr.8 și nr.12 Bender nu primesc vre-un raport ce ar cuprinde careva recomandări elaborate în rezultatul vizitelor;
- *limitarea exercitării de către deținuți a dreptului la vizite de scurtă și lungă durată, ori/și colete.* Există mai multe ”obstacolele” (vama internă la Bender, deplasarea printr-o zonă cu regim sporit de securitate) pe care rudele/prietenii deținuților trebuie să le depășească până a ajunge la penitenciarele nr.8 și 12 Bender, comparativ cu alte penitenciare din R.Moldova. Ori, conform Regulei 58 din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)⁴, Punctului 24 din Regulile Penitenciare Europene⁵ și Standardelor CPT⁶, *conducerea penitenciarului trebuie să faciliteze ca deținuții să mențină o legătură adecvată cu exteriorul, inclusiv și să dezvolte relațiile cu familiile, cât mai normal posibil. Astfel ca deținuții să aibă posibilitatea să comunice cu familiilelor și cu prietenii lor, la intervale regulate.*

2. În cadrul vizitei de monitorizare, membrii CpPT, în discuțiile cu deținuții și personalul/conducerea Penitenciarului nr. 8 Bender *nu au putut fi identificată vreo formulă/criterii care ar sta la baza transferării deținuților din alte penitenciare din R. Moldova în Penitenciarul nr. 8 Bender (sau în Penitenciarul nr. 12 Bender), chiar dacă alte penitenciare dispun de locuri libere pentru primirea deținuților.*

De asemenea, deținuții au invocat problema mutărilor/transferurilor dese și fără motive a deținuților între Penitenciarul nr. 12 și nr. 8 Bender, fără explicarea motivelor. **Respectiv, CpPT prezumă că condițiile de transportare a deținuților din/în Penitenciarul nr.8 Bender pot fi considerate ca tratament inuman și degradant.**

- *CpPT reamintește conducerii Administrației Naționale a Penitenciarelor despre faptul că, anumiți deținuți sunt extrem de dificili iar transferul lor către o altă instituție poate fi uneorinecaser. În orice caz, transferarea în continuu a unui deținut de la o instituție la alta poate avea efecte foarte periculoase asupra stării lui psihice și fizice. Mai mult decât atât, un*

⁴https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf

⁵<https://rm.coe.int/16804c8d9a> . Vezi și Comentariile revizuite la Regulile Penitenciare Europene, mai 2018, <https://rm.coe.int/pc-cp-2018-1-e-rev-2-epr-2006-with-changes-and-commentary-22-may-2018/16808add21>

⁶<https://www.coe.int/en/web/cpt/standards>

astfel de deținut va avea dificultăți în menținerea contactelor apropiate cu familia și avocatul lui. Efectul general al transferurilor succesive și excesive asupra deținutului poate constitui, în anumite circumstanțe, un tratament inuman și degradant⁷.

În acest sens, în urma discuțiilor purtate de către membrii CpPT cu unii deținuții din penitenciarele nr.8 și 12 Bender, precum și din discuțiile cu alți deținuți din alte penitenciare ale R. Moldova care au fost deținuți anterior în aceste 2 penitenciare, *s-a constatat faptul că penitenciarele nr.8 și 12 Bender au un statut "neformal" ca penitenciare de izolare (poate chiar fi numită "exilare" sau de "pedeapsă" neformală) față de alte penitenciare.* CpPT a întâlnit dese cazuri când persoanele care anterior erau deținute în penitenciarele din apropierea domiciliului/locuinței deținuților, erau transferate în penitenciarele nr.8 și 12 Bender "ca pedeapsă" neformală și fără explicarea motivelor transferării.

Cu toate acestea, mulți din deținuți au discutat cu membrii CpPT care au confirmat faptul că ei au fost inițiatori (cu bună știință) de a fi transferați la Penitenciarul nr. 8 Bender, dat fiind faptul că se vor afla mai aproape de casele/famiiliile lor.

CpPT a primit mai multe plângeri precum că despre transferul din alt penitenciar din R. Moldova în Penitenciarul nr. 8 Bender au aflat doar în momentul în care au fost plasat în Penitenciarul nr. 8 Bender. Astfel, în toata perioada din momentul "ridicării" din penitenciarul anterior în care își ispășeau pedeapsa deținuții până la momentul plasării în Penitenciarul nr. 8 Bender nu cunoșteau unde sunt transportați/transferați.

3. În cadrul vizitei de monitorizare, membrii CpPT au primit *mai multe alegații de la deținuți privind existența unor anumite practici abuzive (fizice, aplicarea excesivă a catușelor) din partea personalului penitenciarului* față de ei sau față de alți condamnați. În astfel de altercații, deținuții au suferit și vătămări fizice de la medii la grave.

➤ *CpPT reamintește colaboratorilor/personalului și în special conducerii Penitenciarului nr. 8 Bender despre faptul că acțiunile de tortură, tratamentul inuman sau degradant sunt pedepsite conform art.166¹ din Codul penal R.M.*

În acest sens, CpPT îndeamnă conducerea Penitenciarului nr. 8 Bender de a înceta orice acțiune ce ar putea fi raportată ca tortură, tratamentul inuman sau degradant. Inclusiv, CpPT îndeamnă conducerea penitenciarului de a informa periodic întregului personal al penitenciarului (în special gardienii și personalul nou angajat) privind limitele legale în care pot fi încadrate orice acțiune ale acestor și pedepsele (penale) care pot surveni ca încălcare a acestor limite.

➤ *CpPT, de asemenea, atrage atenția colaboratorilor/ personalului medical și în special conducerii Penitenciarului nr. 8 Bender că, Ordinul (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale prevede obligativitatea personalului penitenciar, lucrătorilor medicali din cadrul penitenciarului să întreprindă toate măsurile necesare indicate în Ordin, și în special să informeze imediat procuratura teritorială sau specializată privind constatarea leziunilor corporale vizibile sau când sunt alte circumstanțe ce oferă temei de a presupune că persoana a fost supusă*

⁷Punctul 57 din Extras din cel de-al 2-lea Raport general, publicat în 1992 (Normele CPT privind penitenciarele (închisoarea) <https://rm.coe.int/16806ce964>

unor astfel fapte, când persoana s-a ales cu alte leziuni corporale fiind în custodia organelor de drept sau în evenimente însoțite de intervenția angajaților organelor de forță. Neîndeplinirea prevederilor Ordinului atrage după sine răspunderea disciplinară, conform legislației.

De asemenea, CpPT îndeamnă conducerea Penitenciarului nr. 8 Bender de a efectua anchete interne independente privind existența alegațiilor (verbale/scrise) parvenite din partea deținuților.

Deținuții, de asemenea, s-au plâns pe faptul că chiar dacă scriu/aplează la procurorul din cadrul Procuraturii Bender responsabil pentru actele de tortură, acesta nu mereu dă curs solicitărilor (nici nu se întâlnește cu deținuții).

4. Un aspect pozitiv identificat de către membrii CpPT este ***nivelul scăzut a relațiilor informale dintre condamnați, cauzate de fenomenul subculturii criminale în Penitenciarul nr. 8*** (fenomen prezent în alte (majoritatea) penitenciarelor din R.Moldova⁸). Un nivel ridicat a relațiilor informalear putea favoriza intimidarea și violența condamnaților, în special a celor cu statul informal de așa-numiți „umiliți” sau cu statut „nedeterminat”, sau care s-au dezis de „legile informale”.

Datorită numărului suficient de personal (98,5 funcții) în Penitenciarul nr. 8 Bender tensiunile/violența dintre deținuți practic sunt ușor și rapid aplanate de administrație, chiar și fără sprijinul de specialitate al DDS Pantera. Astfel, de către CpPT nu au fost recepționate careva plângeri privind existența violenței dintre deținuți. Totodată, pe parcursul a 9 luni 2018 au fost constatate 3 cazuri de violență între deținuți, inclusiv care s-au soldat cu un deces prin traumatism. Membrii CpPT își exprimă îngrijorarea privind acest caz și dorește să primească informații suplimentare privind rezultatele investigației acestui incident tragic.

5. ***Transportarea persoanelor***

Mijloacele de transport destinate escortării deținuților nu sunt dotate pentru transportarea persoanelor deținute într-un mod sigur și securizat. Transportul nu corespunde standardelor minime de transportare și nu corespunde cerințelor CPT privind transportarea deținuților din prisma obligativității statului de asigurare a siguranței și securității personalului și reținuților, condițiilor materiale și riscurilor pentru sănătate.

CpPT este extrem de îngrijorat de procedurile și practicile vicioase și nesecurizate, prin care sunt aduse persoanele deținute de către Penitenciarul nr. 8 Bender (în special a persoanelor ce sunt escortate de la Penitenciarul nr. 8 Bender către alte instituții). În majoritatea cazurilor persoanele sunt transportate prin intermediul unor mijloace de transport civile. Practici/proceduri care nu corespund unui minim de standarde privind respectarea drepturilor omului, inclusiv securitatea colaboratorilor Penitenciarul nr. 8 Bender implicații în escortarea persoanelor. Există precedente de condamnare CEDO pentru nerespectarea condițiilor de transportare a deținuților (Decizia Curții Europene, SM împotriva Rusiei din 10 iulie 2014, plângerea nr. 8589/08⁹), iar fiecare deținut escortat în/din Penitenciarul nr. 8 Bender poate fi considerat cu potențial de încălcare a art. 3 al Convenției privind condițiile de transportare.

⁸<https://rm.coe.int/16809022b9>

⁹ Vezi și cazul Khudoyorov contra Rusiei (nr. 6847/02, 08/11/2005)

IV. GARANȚII ÎMPOTRIVA TORTURII ȘI ALTOR RELE TRATAMENTE în Penitenciarul nr. 8 Bender

6. **Accesul la avocat.** CpPT consideră accesul la un avocat drept o garanție fundamentală inclusiv împotriva torturii și altor rele tratamente. În acest sens va fi subliniat rolul fiecărui avocat întru asigurarea respectării drepturilor persoanelor deținute atât prin oferirea unei asistențe calificate, cât și prin rolul activ de a contesta/denuța orice alegații de tortură, rele tratamente, degradante sau inumane. În acest sens, CpPT nu este sigur de faptul că atunci când avocații primesc careva informații sau identifică urme de violență pe corpul persoanelor reținute sesizează imediat procuratura regională.

Cu toate acestea, datorită ”izolării” și a ”obstacolelor” (indicate în punctele 1,2 ale acestui Raport) existente spre/de la Penitenciarul nr. 8 Bender, serviciile unui avocat nu mereu sunt disponibile, *astfel accesul deținuților la serviciile unui avocat putea fi considerat restricționat*, iar contactarea de la distanță a unui avocat nu mereu este eficientă/posibilă în aceste cazuri.

➤ *CpPT reamintește colaboratorilor/personalului și în special conducerii Penitenciarului nr. 8 Bender despre faptul că, conform Regulei 61 din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)¹⁰ și Punctului 23 din Regulile Penitenciare Europene¹¹, conducerea penitenciarului trebuie să faciliteze accesul deținuților la serviciile unui avocat sau consiliere juridică (din contul deținutului sau din contul statului, când este cazul). În plus, restricționarea de către autorități a exercitării de către deținuți a dreptului la accesul la un avocat ar putea fi considerat ca o încălcare din perspectiva dreptului la un proces echitabil în temeiul articolului 6 din CEDO.*

7. **Informarea rudelor/prietenilor.** Chiar dacă CpPT a primit unele plângeri de la deținuți referitoare la modalitatea de transfer din alte penitenciare și a lipsei informației privind noul penitenciar în care sunt transferați, *odată ajunși în Penitenciarul nr. 8 Bender deținuții au posibilitatea să informeze rudele/prietenii despre noul loc de detenție în care se află.*

8. **Accesul la convorbiri telefonice.** Practica existentă în Penitenciarul nr. 8 Bender privind convorbirile telefonice de către deținuți nu asigură accesul deplin a deținuților la convorbirile telefonice. Deținuții pot efectua apeluri telefonice doar de pe un telefon mobil (Unite) pus la dispoziție de către administrația penitenciarului. Această măsură este luată având în vedere imposibilitatea tehnică de a instala un aparat de telefonie fixă (având în vedere iarăși ”izolarea” Penitenciarului nr. 8 Bender). În aceste condiții costurile serviciilor pentru efectuarea apelurilor telefonice prin intermediul telefonului mobil sunt mai ridicate, de cât prin intermediul unui telefon staționar (practică existentă în toate celelalte penitenciare din R. Moldova, cu excepția Penitenciarelor nr. 8 și nr. 12 Bender).

¹⁰https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf

¹¹<https://rm.coe.int/16804c8d9a>. Vezi și Comentariile revizuite la Regulile Penitenciare Europene, mai 2018, <https://rm.coe.int/pc-cp-2018-1-e-rev-2-epr-2006-with-changes-and-commentary-22-may-2018/16808add21>

9. Acces la depunerea petițiilor/plângerilor. Din declarațiile reprezentanților Penitenciarului nr. 8 Bender persoanele deținute pot oricând adresa/depune plângeri la conducerea penitenciarului sau prin intermediul angajaților penitenciarului către procuror/instituții/familie și alte persoane apropiate.

Mecanismul de depunere a unei plângeri/petiții în afara Penitenciarului nr.8 Bender constă în faptul că colaboratorii penitenciarului colectează scrisorile din partea deținuților și le transmit reprezentanților Oficiului Poștei Moldova din Varnița. Reprezentanții Poștei Moldova nu pot avea acces în penitenciar sau la vreo cutie poștală din penitenciar.

Pe de altă parte, în discuțiile purtate cu deținuții, CpPT a fost informat despre faptul că scrisorile sunt cenzurate de către conducerea penitenciarului, iar o scrisoare confidențială nu poate fi expediată destinatarului.

În acest context, **Consiliul nu a putut constata/identifica în cadrul Penitenciarului nr. 8 Bender o procedură/mecanism clar, care se aplică în cazul plângerilor confidențiale adresate Procurorilor, Avocatului Poporului, asociațiilor obștești** privind rele tratamente/alegații la tortură pretinse a fi suferite în penitenciar sau în perioada transportării persoanelor.

10. Accesul la examinare medicală. Cea mai mare problemă existentă care afectează examinarea medicală este lipsa personalului medical, fiind vacante 3 funcții de asistent medical (din 4) și funcția de șef serviciu medical. Astfel, nu se realizează în toate cazurile examinarea medicală la intrarea/ieșirea din instituție. Pe parcursul a 9 luni 2018 au fost transportați 9 deținuți în spitalul Bender pentru acordarea asistenței medicale.

Registru de examinări medicale a persoanelor plasate în izolare disciplinară nu este.

V. CONDIȚIILE DE DETENȚIE în Penitenciarul nr. 8 Bender

11. Celule.

- Deținuții în Penitenciarul nr. 8 Bender sunt plasate în celule de dimensiuni mari (până la 20-25 de persoane). **Majoritatea celulelor nu corespund standardului minim de 4 m2 pentru fiecare deținut.** Celulele sunt într-o stare insalubră și nereparate;
- O îngrijorare pentru CpPT este faptul că Penitenciarul nr. 8 Bender nu este conectat la rețelele electrice naționale ce ar permite furnizarea energiei electrice constante în penitenciar. În astfel de situații Penitenciarul nr. 8 Bender este dotat cu generatoare diesel care nu asigură necesitatea minimă a consumatorilor/a penitenciarului. **Deținuții au acces limitat la energie electrică, de 3 ore la fiecare 24 ore!; Această practică diferă de situația în Penitenciarul nr.12 Bender amplasat în aceeași zonă;**
- **Celulele sunt reci și nu sunt asigurate cu căldură suficientă pentru timpul rece al anului.** Toate celulele sunt încălzite de sobe improvizate în fiecare celulă, iar zilnic sunt asigurate doar cu o caldare de cărbuni (7-8 kg) pentru fiecare celulă de 50-60 m2. Deținuții s-au plâns membrilor CpPT că folosesc și hainele lor vechi pentru a menține focul în sobe;
- Penitenciarul nr. 8 Bender nu este conectat la o rețea locală de apeduct, iar apa potabilă/menajeră este extrasă din fântâni improvizate din interiorul penitenciarului. Uneori apa extrasă din aceste fântâni miroase și are gust de motorină;
- În zonele locative sunt prezente butelii cu gaze pentru prepararea hranei, încăperile (bucătării) sunt dotate cu semnalatoare de scurgere de gaze;
- Încălzirea pe timp de iarnă este asigurată prin sobe;

- În instituție nu există celule pentru carantină. Deținuții sunt repartizați direct în celule, fără perioada de supraveghere epidemiologică necesară de minim 14 zile.

12. Baia. Deținuților le este asigurat accesul la baie o dată pe săptămână. Baie este amplasată într-un bloc separat din interiorul penitenciarului.

13. Curtea de plimbări. Deținuții se pot plimba liberi în interiorul perimetrului permis din cadrul penitenciarului.

14. Alimentația reținuților. CpPT în discuțiile cu deținuții nu au fost constatate careva nemulțumiri privind calitatea sau insuficiența alimentației asigurate de către penitenciar.

15. Accesul la gheretă (cumpărături)

Mulți condamnați s-au plâns că foarte rar vin rudele în vizite, iar ca consecință directă deținuții rămân fără bani în contul de peculiu. Banii pe cont nu pot fi transferați nici prin bancile locale. Aceasta problemă limitează condamnații în acces spre lucruri necesare (ceai, cafea, țigări), mai ales în combinație cu vizitele rudelor realizate mai rar în aceste instituții din cauza amplasării penitenciarului. Membrii Consiliului nu au identificat un mecanism clar de obținere a acestor bunuri, ceea ce în mod evident trezește îngrijorări rezonabile, deoarece accesul la cumpărături a deținuților din alte penitenciare este nerestricționat și lipsa acestui serviciu în penitenciarele din mun. Bender poate fi considerat discriminatoriu.

VI. ASISTENȚA MEDICALĂ ÎN Penitenciarul nr. 8 Bender

16. CpPT menționează ca pozitivă reparația capitală desfășurată actualmente în serviciul medical al Penitenciarului nr.8 Bender în vederea asigurării standardelor necesare pentru acreditarea activității medicale. Prima etapă – a fost primită autorizația sanitară de funcționare de la serviciul sănătate publică, în premieră pentru sistemul penitenciar national.

17. Deficitul personalului medical este o problemă care limitează considerabil accesul deținuților la asistență medicală, inclusiv examinarea medicală la intrare/ieșire în/din penitenciar și respectiv – documentarea eventualelor leziuni corporale. Statele serviciului medical sunt constituite din șef serviciu medical (vacantă) – 1,0; medica terapeut, civil – 1,0 (ocupat), asistenți medicali atestați – 4,0 (3 funcții vacante); stomatolog – 0,5 (ocupat); psihiatru 0,5 (ocupat), laborant radiolog – 0,5 (ocupat), farmacist – 0,5 (ocupat).

18. Accesul la asistență medicală de urgență și de specialitate este restricționat din cauza refuzului frecvent a serviciului 903 din Bender de a acorda asistență medicală deținuților din penitenciarul subordonat ANP. Astfel, Regula 27 Nelson Mandela privind faptul că „în caz de urgență, toate închisorile ar trebui să le ofere deținuților accesul imediat la asistență medicală, iar deținuții bolnavi care au nevoie de servicii de specialitate sau chirurgie, ar trebui transferate instituțiilor specializate sau spi-

talelor civile.” Totodată, se constată o relație de colaborare mai bună cu spitalul din Bender, în 9 luni 2018 fiind examinați medical în această instituție 9 persoane.

19. În instituție derulează programul schimb de seringi, realizat din sursele bugetului public. Lunar fiind distribuite circa 200 seringi. Acesta este un moment pozitiv care oferă deținuților acces la programe de prevenire HIV.

În instituție sunt disponibile teste rapide la HIV, fiind asigurat accesul deținuților la acest serviciu. În evidență sunt 4 persoane infectate HIV, inclusiv trei persoane în tratament antiretroviral.

Totodată, se constată situația de limitare a accesului la tratament cu metadonă pentru deținuții consumatori de droguri, care în penitenciar nu este disponibil. La evidență în serviciul medical sunt 3 deținuți – consumatori de droguri. Astfel, **CpPT își exprimă îngrijorarea privind lipsirea deținuților de tratament adecvat a bolii cronice în legătură cu plasarea lor în Bender, tratamentul cu metadonă fiind disponibil în 13 penitenciare.**

20. În 9 luni ale 2018 au fost constatate 3 cazuri de automutilare, 8 constatări ale leziunilor corporale. Sunt necesare instruirii în vederea documentării și descrierii adecvate a leziunilor corporale constatate, în corespundere cu prevederile Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, înregistrat la Ministerul Justiției al Republicii Moldova nr. 969 din 20 martie 2014.

21. Deșeurile rezultate din activitatea medicală sunt colectate în recipiente sigure. Totodată, în instituție lipsesc proceduri de gestionare conform prevederilor legale.

22. După reorganizarea ANP din mai 2018 au fost reduse funcțiile din laboratorul de microscopie a sputei și clinico-biochimic, care oferea un suport considerabil instituției aflate în condiții de izolare.

23. Cabinetul radiologic necesită reparație și asigurare cu apă și încălzire. Peliculă radiologică nu este în cantitate suficientă, aparatul radiologic este vechi. Serviciul medical este asigurat cu o lampă de cuarț, din donațiile externe (ONG) în anul 2018.

CONSTATĂRI

1. CpPT a avut acces neîngrădit la oficiile, încăperile și registrele solicitate a fi vizitate/consultate, precum și au purtat discuții confidențiale cu deținuții;
2. Nu sunt actualizate panourile informative din cadrul penitenciarului cu privire la instituțiile ce pot fi apelate în caz de încălcări ale drepturilor persoanelor reținute/deținute. De asemenea, nu sunt

- indicate datele de contact a procurorului din cadrul procuraturii mun. Bender responsabil de investigarea cazurilor de tortură;
3. Penitenciarul nr. 8 Bender este practic izolat. Accesul spre și de la Penitenciar nr. 8 Bender este îngreunat/dificil datorită prezenței în mun. Bender a reprezentanților miliției stângă a Nistrului (de facto Transnistria). Există riscul ca deținuții să nu fie auziți în exteriorul penitenciarului;
 4. Instituțiile naționale de apărare ale drepturilor omului (precum și ONG-urilor de profil) au acces limitat în aceste penitenciare;
 5. Numărul deținuților în Penitenciarul nr. 8 Bender este în creștere. În ziua vizitei CpPT numărul deținuților constituia 146 de persoane (din 261 de locuri disponibile) comparativ cu 01.01.2018 când erau 103 de persoane;
 6. Exercițarea de către deținuți a dreptului la vizite de scurtă și lungă durată, ori/și colete este practic limitată. Există mai multe ”obstacolele” (vama internă la Bender, deplasarea printr-o zonă cu regim sporit de securitate) pe care rudele/prietenii deținuților trebuie să le depășească până a ajunge la penitenciarele nr.8 și 12 Bender, comparativ cu alte penitenciare din R.Moldova;
 7. CpPT nu au putut identifica vreo formulă/motivare (altele de cât că sunt aproape de familiile deținuților) care ar servi ca temei la transferarea deținuților din alte penitenciare din R. Moldova în Penitenciarul nr. 8 Bender (sau în Penitenciarul nr. 12 Bender), chiar dacă alte penitenciare dispun de locuri libere pentru primirea deținuților;
 8. Majoritatea deținuților cu care a discutat CpPT au afirmat faptul că ei au fost inițiatori (cu bună știință) de fi transferați la Penitenciarul nr. 8 Bender, dat fiind faptul că se vor afla mai aproape de casele/familiile lor;
 9. Un număr limitat de persoane cu care a discutat CpPT au afirmat faptul că penitenciarele nr.8 și 12 Bender au un statut ”neformal” ca penitenciare de izolare (poate chiar fi numit ca ”exilare” sau de ”pedeapsă” neformală) față de alte penitenciare. Ori, aceștea nu și-au dat acordul să fie transferați în aceste penitenciare și nu știu de ce au fost transferați anume în aceste penitenciare;
 10. CpPT a primit mai multe plângeri precum că despre transferul din alt penitenciar din R. Moldova în Penitenciarul nr. 8 Bender au aflat doar în momentul în care au fost plasat în Penitenciarul nr. 8 Bender;
 11. CpPT a primit mai multe alegații de la deținuți privind existența unor anumite practici abuzive (fizice, aplicarea abuzivă a cătușilor) din partea personalului penitenciarului față de ei sau față de alți condamnați;
 12. Penitenciarul nr. 8 Bender are un nivelul scăzut a relațiilor informale dintre condamnați, cauzate de fenomenul subculturii criminale, în comparație cu alte penitenciare din R. Moldova.
 13. Mijloacele de transport destinate escortării deținuților nu sunt dotate pentru transportarea persoanelor deținute într-un mod sigur și securizat. În majoritatea cazurilor persoanele sunt transportate prin intermediul unor mijloace de transport civile;
 14. CpPT este extrem de îngrijorat de procedurile și practicile vicioase și nesecurizate, prin care sunt transportate persoanele deținute către/de la Penitenciarul nr. 8 Bender;
 15. Datorită ”izolării” și a ”obstacolelor” (indicate în punctele 1, 2 ale acestui Raport) existente spre/de la Penitenciarul nr. 8 Bender, serviciile unui avocat nu mereu sunt disponibile, astfel accesul deținuților la serviciile unui avocat ar putea fi considerat restricționat, iar contactarea de la distanță a unui avocat nu mereu este eficientă/posibilă în aceste cazuri;

16. În Penitenciarul nr. 8 Bender deținuții au posibilitatea să informeze rudele/prietenii despre noul loc de detenție în care se află;
17. Deținuții pot efectua apeluri telefonice doar de pe un telefon mobil (Unite) pus la dispoziție de către administrația penitenciarului. În astfel de situație, serviciile acestei rețele telefonice sunt mai scumpe, decât telefonia fixă;
18. Mecanismul de depunere a unei plângeri/petiții în afara Penitenciarului nr.8 Bender constă în faptul că colaboratorii penitenciarului colectează scrisorile din partea deținuților și le transmit reprezentanții Oficiului Poștei Moldova din Varnița. Reprezentanții Poștei Moldova nu au acces în penitenciar sau la vreo cutie poștală din penitenciar;
19. Consiliul nu a putut constata/identifica în cadrul Penitenciarului nr. 8 Bender o procedură/mecanism clară, care se aplică în cazul plângerilor confidențiale adresate Procurorilor, Avocatului Poporului, asociațiilor obștești privind rele tratamente/alegații la tortură pretinse a fi suferite în penitenciar sau în perioada transportării persoanelor;
20. Deținuții în Penitenciarul nr. 8 Bender sunt plasați în celule de dimensiuni mari (până la 20-25 de persoane). Majoritatea celulelor nu corespund standardului minim de 4 m2 pentru fiecare deținut. Celulele sunt într-o stare insalubrică și nereparate;
21. Penitenciarul nr. 8 Bender nu este conectat la rețelele electrice naționale ce ar permite furnizare energiei electrice constante în penitenciar. Penitenciarul nr. 8 Bender este dotat cu generatoare diesel care nu asigură necesitatea minimă a consumatorilor/a penitenciarului. Deținuții au acces la energie electrică limitat, de 3 ore la fiecare 24 ore !;
22. Celulele sunt reci și nu sunt asigurate cu căldură suficientă pentru timpul rece al anului. Toate celulele sunt încălzite de sobe improvizate în fiecare celulă, iar zilnic sunt asigurate doar cu o caldare de cărbuni (7-8 kg) pentru fiecare celulă de 50-60 m2. Deținuții s-au plâns membrilor CpPT că folosesc și hainele lor vechi pentru a menține focul în sobe;
23. Penitenciarul nr. 8 Bender nu este conectat la o rețea locală de apeduct, iar apa potabilă/menajeră este extrasă din fântâni improvizate din interiorul penitenciarului. Uneori apa extrasă din aceste fântâni miroase și are gust de motorină. Totodată experiza organoleptică și de compoziție a apei a fost verificată în Laboratorul din Anenii Noi, fiind considerată potabilă și inofensivă pentru sănătate;
24. Serviciul medical se află în reparație capitală, fiind realizată pregătirea pentru acreditarea activității medicale. Autorizația sanitară a fost acordată;
25. Examinarea medicală nu se realizează la fiecare intrare și ieșire a deținutului, precum și nu se înregistrează în Registru distinct;
26. Registru de examinare medicală a persoanelor plasate în izolare disciplinară nu este disponibil;
27. În instituție derulează programe de reducere a riscurilor (schimb de seringi), dar nu este disponibil tratamentul dependenței de opioide (metadonă);
28. Deținuții cu maladii cronice care necesită investigații de laborator nu pot fi examinați din cauza lipsei contractului de prestări servicii cu spitalele din Bender și închiderea din mai 2018 a laboratorului din instituție;
29. În instituție există cabinet radiologic dar necesită reparație capitală, asigurare cu încălzire și echipamentul este învechit;
30. Funcțiile vacante de personal medical nu permit realizarea accesului adecvat la medic.

RECOMANDĂRI:

- A) Guvernului Republicii Moldova**
- B) Ministerului Justiției al Republicii Moldova**
- C) Biroului de Reintegrare al Republicii Moldova**

1. Punerea pe agenda Comisiei Unificate de Control a situației privind respectarea drepturilor omului în locurile de detenție din Bender cu schimbarea paradigmei exclusive de securitate națională în vederea prevenirii relelor tratamente prin prisma prezentului raport, raportului CPT din 2010 și a standardelor internaționale în domeniu;
2. Evaluarea necesității existenței/deținerii Penitenciarului nr. 8 Bender în condițiile în care accesul spre/de la penitenciar este îngreunat/dificil datorită prezenței în regiunea Bender a reprezentanților miliției din regiunea stângă a Nistrului (de facto Transnistria). Ori, ”izolarea” Penitenciarului nr. 8 Bender poate avea ca consecințe imposibilitatea eficientă de identificare a încălcărilor sistemice a drepturilor persoanelor deținute în Penitenciarul nr.8 Bender, precum și asupra unei eficiente apărări a acestor persoane (inclusiv represalii);
3. Facilitarea asigurării ca deținuții să mențină o legătură adecvată cu exteriorul (în afara penitenciarului), inclusiv și să dezvolte relațiile cu familiile, cât mai normal posibil. Astfel ca deținuții să aibă posibilitatea să comunice cu familiile lor și cu prietenii lor, la intervale regulate (asigurarea cu vizite, corespondență, convorbiri telefonice);
4. Facilitarea asigurării deținuților la accesul neîntârziat la serviciile unui avocat în conformitate cu Standardele internaționale și legislația R. Moldova;
5. Identificarea (și monitorizarea) permanentă a unor proceduri clare, securizate și în siguranță (atât pentru deținuți, cât și pentru personalul penitenciar) privind transportarea deținuților spre/de la Penitenciarul nr. 8 Bender;
6. Evaluarea condițiilor de muncă a personalului și de deținere a deținuților în cadrul Penitenciarului nr. 8 Bender din prisma accesibilității și acceptabilității serviciilor esențiale de siguranță și securitate, inclusiv accesul la medic;
7. Reevaluarea/facilitarea procedurilor de perfectare a documentelor de identitate ale deținuților a căror termen de valabilitate este expirat (fotografierea persoanelor, etc);
8. Facilitarea asigurării Penitenciarului nr. 8 Bender cu accesul la căldură suficientă pe timp de iarnă, accesul la apă potabilă de calitate, energie electrică constantă.

D) Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP)

1. Informarea colaboratorilor Penitenciarului nr. 8 Bender despre activitatea și atribuțiile Consiliului pentru Prevenirea Torturii (CpPT);
2. Transferarea deținuților în Penitenciarul nr.8 trebuie să fie exclusiv benevolă (acceptul din partea deținuților), precedată de evaluare medicală complexă în vederea stabilirii stării de sănătate și apreciere a volumului de asistență posibil de asigurat la locul de deținere;
3. Evaluarea necesității existenței/deținerii Penitenciarului nr. 8 Bender în condițiile în care accesul spre/de la penitenciar este îngreunat/dificil datorită prezenței în regiunea Bender a reprezentanților miliției din regiunea stângă a Nistrului (de facto Transnistria). Ori, ”izolarea” Penitenciarului nr. 8 Bender poate avea ca consecințe imposibilitatea eficientă de identificare a încălcărilor sistemice a drepturilor persoanelor deținute în Penitenciarul nr.8 Bender, precum și asupra unei eficiente apărări a acestor persoane (inclusiv represalii);
4. Continuarea punerii în aplicare a strategiilor împotriva violenței și intimidării în rândul deținuților. Acțiunile ar trebui să includă toți membrii personalului, inclusiv personalul de supraveghere, psihologii penitenciarului și personalul medical din penitenciar;
5. Reevaluarea mecanismelor/ procedurilor de comunicare/ interacțiune privind necesitățile/ problemele reprezentanților Penitenciarului nr.8 ce țin de activitatea penitenciarului;

6. Facilitarea asigurării ca deținuții să mențină o legătură adecvată cu exteriorul (în afara penitenciarului), inclusiv și să dezvolte relațiile cu familiile, cât mai normal posibil. Astfel ca deținuții să aibă posibilitatea să comunice cu familiile lor și cu prietenii lor, la intervale regulate (asigurarea cu vizite, corespondență, convorbiri telefonice);
7. Facilitarea asigurării deținuților la accesul neîntârziat la serviciile unui avocat în conformitate cu Standardele internaționale și legislația R. Moldova;
8. Identificarea (și monitorizarea) permanentă a unor proceduri clare, securizate și în siguranță (atât pentru deținuți, cât și pentru personalul penitenciar) privind transportarea deținuților spre/de la Penitenciarul nr. 8 Bender;
9. Evaluarea condițiilor de muncă a personalului și de deținere a persoanelor în cadrul Penitenciarului nr. 8 Bender din prisma accesibilității și acceptabilității serviciilor esențiale de siguranță și securitate, inclusiv accesul la medic;
10. Elaborarea și aprobarea procedurilor instituționale de conduită în caz de pretinse cazuri de tortură, tratament inuman și degradant pentru standardizarea acțiunilor personalului locurilor de detenție (inclusiv medical) în vederea respectării garanțiilor împotriva torturii și investigării efective, inclusiv revizuirea practicii aplicării de către toate instituțiile vizate a Ordinului comun nr. 77 din 31.12.2013, și stabilirea măsurilor de sancționare a neaplicării acestui Ordin;
11. Intensificarea controalelor/monitorizărilor departamentale în Penitenciarului nr. 8 Bender (inclusiv neanunțate);
12. Reevaluarea repartizării deținuților în sistemul penitenciar în vedere unei mai bune siguranțe și securități a deținuților, luând în calcul și amplasate penitenciarului în raza teritorială apropiată domiciliului/familiei deținuților;
13. Facilitarea asigurării Penitenciarului nr. 8 Bender cu accesul la căldură suficientă pe timp de iarnă, accesul la apă potabilă de calitate, energie electrică constantă;
14. Continuarea eforturilor de acreditare a serviciului medical în vederea corespunderii standardelor medicale;
15. Examinarea posibilității de redeschidere a laboratorului clinico-biochimic și de microscopie a sputei în instituție;
16. Asigurarea funcționalității adecvate a cabinetului radiologic, inclusiv dotarea cu echipament;
17. Furnizarea către CpPT a unui raport amplu privind investigația internă și circumstanțele decesului prin traumatism produs în anul 2018 în Penitenciarul nr.8 Bender, precum și măsurile de prevenție întreprinse.

E) Procuratura Generală

1. Elaborarea unui mecanism de implementare a prevederilor ordinului comun nr. 77 din 2013 pentru instituțiile amplasate în or. Bender (penitenciare) în vederea asigurării funcționalității mecanismelor de identificare/raportare indicate în ordin;
2. Revizuirea/completarea ordinului nr.77 cu algoritm clar de interacțiune între actorii implicați în documentarea pretinselor acte de tortură, inclusiv indicatorii de monitorizare. Identificarea unor

proceduri rapide și simple pentru colaboratorii/personalul Penitenciarului nr.8 Bender de a informa procurorul responsabil de investigarea cazurilor de tortură din cadrul Procuraturii privind cazurilor identificate ce conțin semne sau alegații privind actele de tortură aplicate persoanelor deținute în Penitenciarului nr.8 Bender;

3. De comun cu Procuratura Bender și conducerea Penitenciarului nr.8 Bender informarea/instruirea colaboratorii/personalul Penitenciarului nr.8 Bender despre prevederile art. 166¹ din Codul penal R.M., precum și despre procedurile obligatorii indicate în Ordinul (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.

F) Penitenciarul nr.8 Bender

1. Actualizarea panourilor informative din cadrul penitenciarului cu privire la instituțiile ce pot fi apelate în caz de încălcări ale drepturilor persoanelor reținute/deținute;
2. Informarea colaboratorilor despre activitatea și atribuțiile Consiliului pentru Prevenire a Torturii;
3. Reevaluarea mecanismul de depunere a unei plângeri/petiții în afara Penitenciarului nr.8;
4. Identificarea unor proceduri/mecanisme clare în cadrul Penitenciarului nr. 8 Bender privind plângerile confidentiale adresate de către deținuți procurorilor, Avocatului Poporului, asociațiilor obștești privind rele tratamente/ alegații la tortură pretinse a fi suferite în izoltator sau din momentul reținerii a persoanelor;
5. Elaborarea și deținerea un registru distinct unde sunt fixate toate aspectele privind aplicarea forței fizice și/sau a mijloacelor speciale.
6. Reevaluarea repartizării deținuților prin celule, în așa fel ca minimum standard de detenție să fie asigurat (6m²+4m²+4m²..);
7. Asigurarea Penitenciarului nr. 8 Bender cu accesul la căldură suficientă pe timp de iarnă, accesul la apă potabilă de calitate, energie electrică constantă (după modelul aplicat în Penitenciarul nr.12).
8. Asigurarea examinării medicale confidentiale la fiecare intrare și ieșire din penitenciar, inclusiv consemnarea în Registrul medical distinct.
9. Asigurarea examinării medicale confidentiale a persoanelor aflate în izolare disciplinară, inclusiv consemnarea în Registrul distinct.

Informarea CpPT privind măsurile luate în vederea implementării recomandărilor sau a măsurilor și termenii de implementare ale acestora, conform legii.

Data aprobării raportului

xx iunie 2019

Acest raport a fost elaborat și aprobat prin consens de către toți membrii Consiliului pentru Prevenire a Torturii (CpPT)

- **Mihail Cotorobai, președintele Consiliului** _____
- **Maia Bănărescu, membră Consiliului** _____
- **Ceslav Panico, membru Consiliului** _____
- **Svetlana Doltu, membră Consiliului** _____
- **Oxana Gumennaia, membră Consiliului** _____
- **Mihail Gorincioi, membru Consiliului** _____
- **Dmitrii Russu, membru Consiliului** _____